

ÍNDEX

- 1. INTRODUCCIÓ.**
- 2. ESTUDI GEOLÒGIC.**
- 3. MÈTODE DE TREBALL.**
- 4. ANTECEDENTS.**
- 5. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS.**
- 6. CONCLUSIONS.**
- 7. PLANIMETRIA.**
- 8. INVENTARI I DIBUIX DEL MATERIAL ARQUEOLÒGIC.**
- 9. INVENTARI FOTOGRÀFIC.**
- 10. BIBLIOGRAFIA**

1. INTRODUCCIÓ.

Les rases arqueològiques realitzades al **Pla Central del Raval 2a Fase** s'han dut a terme a requeriment de **PROCIBESA**, davant l'immediatesa de les obres d'urbanització i adequació d'aquest espai del **Barri del Raval** (Barcelona, Barcelonès).

La realització d'aquesta obra d'infraestructura urbana comportava una actuació arqueològica per tal de comprovar la possible existència d'indicis arqueològics, donada la proximitat d'aquesta zona localitzada entre els carrers: **Sant Jeroni-Sant Antoni de Pàdua-Cadenes-Hospital**, al jaciment prehistòric de la **Caserna de Sant Pau**, i la possible documentació de les restes d'un convent anterior al segle XVIII. aquesta actuació arqueològica quedava justificada, a més, pels resultats positius donats en el seguiment dels sondejos arqueològics realitzats per l'arqueòleg Miquel Martí i Rossell duts a terme entre els dies 11 i 26 de juny de 1998 entre els carrers **Sant Jeroni-Sant Antoni de Pàdua-Cadenes-Sant Pau**, en el que era conegut com **Pla Central del Raval**, també promogut per l'empresa **PROCIBESA**.

Les rases arqueològiques s'encarregaren a l'empresa **ATICS, S.L.**, i es portaren a terme entre el 8 d'octubre i el 23 de novembre de 1999 i una breu documentació de la rasa realitzada per situar una Estació Transformadora de F.E.C.S.A. el dia 21 de desembre de 1999. La direcció tècnica del projecte s'encarregà a l'arqueòleg Francesc X. Fllorensa i Puchol, amb els pertinents permisos del **Servei d'Arqueologia del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya** (Sr. Antoni Caballé) i amb la supervisió del **Servei d'Arqueologia de la Ciutat de Barcelona** (Sr. Ferran Puig i Sra. Carme Miró).

L'àrea afectada per l'actuació arqueològica era d'uns **11.000 m²** aproximadament, concentrada en les coordenades **X=30499.251 Y=81445.225**, entre unes cotes inicials arran de terra d'entre 8,7 msnm al carrer Hospital i 6,49 csnm en el carrer Sant Antoni de Pàdua.

La metodologia emprada per a la localització de les possibles estructures i/o materials enterrats al subsòl, consistia en la distribució sistemàtica d'un seguit de rases mecàniques, que en principi es realitzaven de forma equidistant les unes de les altres. La localització d'estructures o materials arqueològics mediatitzaven la freqüència regular de la situació espacial d'aquestes rases o l'ampliació d'aquestes.

La seqüència estratigràfica bàsica era la següent:

- Nivell superficial: que es correspon a les terres aportades per l'enderroc dels edificis i que variaven entre 20 i 40 cms.
- Nivell dels edificis enderrocats: correspon a les restes d'edificis, entre 30 i 60 cms, fins a fonaments d'1,50 m.
- Nivell quaternari d'argiles taronges entre 1,80 i 2,35 m on es localitzaven arqueològiques d'època històrica.
- Nivell d'argiles marrons d'entre 50 i 60 cms, on aparegueren algunes restes de ceràmica del bronze inicial.
- Nivell d'argiles grogues amb matriu sorrenca i graves.

2. ESTUDI GEOLÒGIC.

El solar on s'han realitzat els sondejos es troba situat en la unitat morfològica anomenada Pla de Barcelona. Aquesta unitat, formada per materials quaternaris, limita al nord i al nordoest amb el massís del Tibidabo, al sud amb el delta del riu Llobregat, a l'est amb la Mediterrània i al nordest amb el delta del riu Besos. Els materials quaternaris del Pla de Barcelona, estan constituïts amb l'anomenat "tricycle". Es tracta de la repetició per tres vegades del cicle: tortorà-llims-argiles.

El tortorà és una concentració de nivells de carbonat degut a l'evaporació de l'aigua en antics sols. L'amidament mig d'aquests nivells és de 20 cm a 40 cm, encara que a voltes arriben a ser de 2 metres. Els llims són de color marró, contenen alguns nòduls de tortorà, poc plàstics i poc consolidats. Les argiles són de color vermell, producte de sols residuals. Aquest cicle es repeteix tres vegades, encara que a vegades no es troba complet degut a la no sedimentació o a l'erosió produïda posteriorment.

La zona estudiada es troba pròxima a Montjuïc, format per materials miocènics. Els materials estan constituïts per una alternància d'estrats de gresos i margues amb coloracions variables. L'estructura de Montjuïc ve més condicionada per una tectònica de falles que pels plegaments, degut a la diferent plasticitat dels materials margosos i els gresos fortament cimentats.

Superficialment algunes rieres han deixat formacions aluvials o coaluvials de llims i argiles poc consolidades que tenen una gran importància des del punt de vista geotectònic. Els terrenys estudiats s'emmarquen en una zona de rieres i litoral antic amb deposició de materials poc consolidats, sobre un estrat argilós vermellós del quaternari antic de Barcelona i el sòcol terciari on hi predominen les margues. El nivell freàtic es troba entre els 7 i els 7,5 metres de profunditat depenent de la cota topogràfica.

3. MÈTODE DE TREBALL.

L'actuació arqueològica ha consistit en la realització d'unes rases, de diferents mides segons les necessitats arqueològiques, que s'extenen per tot el perímetre del solar. Les rases s'efectuaren mitjançant una màquina retroexcavadora amb una cullera de 80 cms d'ampla.

El solar es va dividir en quatre sectors limitades pels següents carrers:

- **Sector 1:** entre els carrers Sant Martí, Sant Jeroni, Sant Antoni de Pàdua i de la Cadena. En aquest sector es practicaren 13 rases (Rases 1, 2, 3, 4, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 21) i el seguiment de la rasa sud-nord, paral·lela al carrer Sant Jeroni, dels abocadors i tuberies per la brossa. Les mides aproximades de les 13 rases són de 6 m de llarg per 1,40 m d'ampla per 4,50 m de profunditat.

- **Sector 2:** entre els carrers Sant Rafael, Sant Jeroni, Sant Martí i de la Cadena. En aquest sector no es pogué actuar, ja que l'enderroc d'un edifici feia aconsellable no aproximar-se. Aquest edifici s'acabà d'enderrocar i deixar net el dia 11 de novembre, quan ja s'havia actuat en els sectors 1 i 3 (dels que no s'extreuen gaires troballes arqueològiques), i s'estava observant que el sector 4 era el més ric. Així que es creié oportú intentar acabar el sector 4 i deixar el sector 2 pel final, però per falta de temps no s'hi ha pogut fer cap rasa, exceptuant el seguiment de la rasa sud-nord, paral·lela al carrer Sant Jeroni, dels abocadors i tuberies per la brossa.

- **Sector 3:** entre els carrers de l'Aurora, Sant Jeroni, Sant Rafael i de la Cadena. En aquest sector es practicaren 8 rases de les que 5 tenien unes mides aproximades de 6 m de llarg per 1,60 m d'ampla i 4,50 m de profunditat (Rases 5, 7, 9, 11 i 12) i 3 rases tenien unes mides de 3,50 m de llarg per 3 m d'ampla per 4,50 m de profunditat (Rases 6, 8 i 10).

- **Sector 4:** entre els carrers Hospital, Sant Jeroni, de l'Aurora i de la Cadena. En aquest sector, a priori el més interessant, es practicaren 12 rases de diferents mides (Rases de la 22 a la 33) i un seguiment exhaustiu de la rasa del col·lector que passa pel carrer Sant Jeroni i connecta amb la del carrer Hospital, en total 32,60 m de llarg per 3 m d'ampla i una profunditat mitja de 3,60 m.

4. ANTECEDENTS.

Antecedents Històrics

El Pla de Barcelona va ser colonitzat abans de la fundació de la ciutat de *Barcino*, segurament amb la fundació de la ciutat de *Baetulo* a mitjan segle I a.n.e., de les qual havien de dependre administrativament les primeres vil·les. Amb la fundació de la ciutat de *Barcino* es produeix una nova reorganització del territori amb la configuració del seu *Ager* (territori que l'envoltava i que estava sota el seu control municipal) els límits del qual havien de ser: pel nord el riu Besós, amb el que s'efectuaria la frontera administrativa amb la ciutat de *Baetulo*; al nord-oest la serra del Collserola; al sud el massís del Garraf (SOLIAS, 1982, GRANADOS, 1991:158). Aquest límits ja van ser mencionats per Pomponi Mela en la seva obra *Chorografia* els anys 43-44 d.n.e. on diu:

“Inde ad Tarraconem parva sunt oppida Bande, Iluro, Baetulo, Barcino, Surbu, Tolobi; parva flumina Baetulo iuxta Iovis montem, Rubicatus in Barcinonis litore, inter Surbu et Tolobis Maius.” (Chorografia 2,90).

Tot i aquesta descripció, no queda clar quin era el seu límit per l'oest. Segons en Josep M. Solias aquest seria l'arc del pont del diable de Martorell. Per altra banda, el fet que el nom *Ad Fines* es pugui ubicar a les proximitats de Martorell, ajudaria a donar la sensació que l'arc fos una fita terminal, quedant tota la part inferior del riu Llobregat sota l'administració de la ciutat de *Barcino* (SOLIAS, 1982; GRANADOS 1991:158)

Hi ha una gran quantitat de vil·les localitzades en l'Ager de *Barcino*, a continuació només es descriuen les localitzades en el Pla de Barcelona i Montjuïc, fent-se menció a alguna de les poblacions més properes:

Un total de 13 vil·les han estat documentades al Pla de Barcelona i Montjuïc. S'ha d'esmentar que en la pràctica totalitat no s'han efectuat intervencions sistemàtiques, essent algunes d'elles conegudes per simples reculls de notícies d'alguna troballa, com és el cas de Can Nau, Carrer Dante, Torre dels Pardals i Torrent de l'Estadella. En aquesta darrera vil·la, encara que es va efectuar una intervenció, es desconeix pràcticament el resultat de les troballes, essent la premsa de l'època l'única informació. La recuperació d'una moneda de Trajà i l'altre ibèrica, podrien ajudar-nos a situar la vil·la, segurament, des d'època republicana fins el segle II d.n.e. Possiblement, la seva fundació estaria vinculada amb la de la ciutat de *Baetulo*, de la qual es troba molt a prop.

Un altre fet a tenir en compte és la documentació de nivells tardorrepublicans en algunes d'elles: Can Batllori, Vil·la de l'estadi, Nostra Senyora del Port, vil·la de Pedralbes i també Torrent de l'Estadella. Aquestes troballes poden indicar una primera colonització del pla de Barcelona i també del Baix Llobregat com Santa Maria de Sales (Viladecans) o Can Massallares (Sant Boi).

La fundació de *Barcino* va suposar una segona reestructuració del territori que comporta un canvi econòmic i administratiu i que segons Josep M. Solias (1989) ve a tancar el procés de colonització itàlic. Amb la fundació de la colònia apareixen noves vil·les com la de Can Cortada, Santa Eulàlia de Provençana (Hospitalet del Llobregat), Can Guardiola (Viladecans) i d'altres en tot el seu *Ager*. També apareixen vil·les suburbanes, clarament vinculades a la colònia, com les d'Antoni Maura, Plaça Victor Balaguer i segurament la del carrer Montcada. Així mateix, es constata la continuïtat de la majoria de vil·les tardorrepublicanes com el Torrent de l'Estadella, Can Batllori, Vil·la de Montjuïc, Nostra Senyora del Port, Nostra Senyora de Sales (Viladecans), etc.; en les que es realitzen importants transformacions que comporten un canvi en l'explotació agrícola. També desapareixen d'altres com la vil·la de Pedralbes, que a mitjan segle I d.n.e. ja és abandonada. Cal esmentar que la majoria de les vil·les perduraran fins el Baix Imperi.

Dintre d'aquesta nova reestructuració del territori cal situar la fundació de la vil·la de Sant Pau, una vil·la clarament destinada a l'exploació agrícola, tal i com es demostra en el fet d'haver-se documentat un magatzem de *dolia*, la funció del qual havia de ser la d'emmagatzematge d'oli o vi.

No es pot oblidar la ubicació de la vil·la, entre Montjuïc i la *Colonia* i al costat d'una via de comunicació entre la muntanya i *Barcino*. Un Montjuïc poblat i on s'han localitzat restes que demostren una activitat industrial, com és el fet de trobar-se testats, un sota l'estadi on presumiblement es produïa àmfores (PALLARÈS. 1975; GRANADOS I ROVIRA. 1987) i l'altre al jaciment de Ntra Sra del Port, amb un forn que produïa àmfora Pascual 1 i Dressel 2/4 (PALLARÈS. 1975) a més de l'existència de les pedreres que suministraven pedres a la ciutat. (AAVV, 1993:16-17, BLANCH et alii. 1994: 129-137).

La zona on hem realitzat el seguit de rases es situa en l'actual barri del Raval. La trama actual del barri no va quedar definida fins a principis del segle XIX. Sempre havia quedat allunyat del centre institucional i polític, situat a l'entorn de l'Ajuntament i l'actual edifici de la Generalitat, i del centre comercial i de negocis, proper al port.

El Raval era doncs, un barri fabril i de residència popular, organitzat al voltant de tres grans eixos: C/ Tallers, C/ Hospital i C/ Sant Pau. Carrers de tradició medieval i que s'encaminaven des de mitjans del segle XIV a les portes de la muralla medieval de Barcelona.

Durant la baixa edat mitjana el barri ja s'incorporà a la ciutat, tot i que només s'havia iniciat l'edificació d'alguns convents i la resta eren terres d'horta. Petits cultius amb alguna sínia o pou, propietat d'algun noble, ordre religiosa o institució religiosa de la ciutat que la cedia a un hortàla a cens emfitèutic o arrendada.

Durant els seglesXV, XVI i XVII el Raval es va poblant de convents, cenobis i centres assistencials de la ciutat, canviant poc a poc d'un barri d'hortes, bàsicament, a començar a tenir un entramat urbà. És a partir del segle XVIII, degut al creixement demogràfic i econòmic de la ciutat, que es comencen a edificar més vivendes.

Des del 1785 al 1807 es començaran a obrir nous carrers, rectificants antics camins, i parcelant horts, degut a la conversió de la Rambla en un passeig i al traçat rectilini del carrer Conde del Asalto, conegut com carrer Nou (Caballé, F. i González, R. 1998, pp 1-4).

L'àrea que ocupa la zona on s'han realitzat les rases no s'urbanitza amb vivendes, en la seva totalitat, fins a mitjans del segle XIX. Era l'àrea coneguda com horts de Sant Pau, entre aquest carrer i el de l'Hospital. En canvi, hi ha notícies d'activitats fabrils, com ara la fusina dels argenters, a tocar de l'illa formada pels carrers Sant Martí, Cadena, Sant Antoni de Pàdua i Jeroni.

L'ocupació humana del Raval s'incrementa a mesura que avancem en el segle XIX, figurant entre les zones amb més densitat de població l'any 1834 i això repercuteix en el ritme d'edificació del barri. Tant és així, que des del 1785 es compensa al propietari d'un terreny, que està obligat a cedir gratuïtament la parcel·la, amb una sèrie de privilegis a l'hora de construir la vivenda. així ens trobarem amb carrers molt estrets i edificis de gran alçària.

En quant al model d'urbanització de la zona on hem realitzat les rases, coneguda com les hortes de Sant Pau, serà d'iniciativa privada. Això implicava, en molts casos, llargues negociacions per obrir trams d'alguns carrers, com ara el que uneix el carrer de Sant Geroni amb el de l'Hospital, ja que el traçat regular de cada illa de cases i l'obertura de carrers es feia en conveni amb d'altres propietaris, prèvia sol·licitud a l'Ajuntament (Caballé, F. i González, R. 1998, pp 11-12).

D'entre la varietat de solucions que mestres d'obres, geòmetres i agrimensors donaven pel tipus d'illa de traçat regular que ens trobem en la zona estudiada, s'acosten molt al model que E. Serra considera com parcel·lacions de peces menors, que són les que no tenen plaça i es donen sobre peces petites d'una mujada o encara menys (Caballé, F. i González, R. 1998, pàg. 13). En quant a la propietat del sòl i gestió de la finca encara s'estableix a cens emfitèutic (Caballé, F. i González, R. 1998, pàg. 13), això és, una pensió anual de temps indefinit més una entrada.

Antecedents Arqueològics.

La zona on s'han realitzat els sondejos va formar part de l'*Ager* de Barcino, ciutat romana fundada en època d'August.

Des de la fundació de la ciutat de *Barcino*, es va produir la colonització de tot el seu *Ager*, on s'assentaren diverses vil·les d'explotació agrícola. Algunes d'aquestes vil·les han estat localitzades i excavades com és el cas de Nostra Senyora del Port situada entre la Gran Via i el carrer de Nostra Senyora del Port (PALLARÈS 1975; GRANADOS 1991,160), la de Can Batllori entre el carrer Numància i Nao Santa Maria (RODÀ 1977), la vil·la de Can Cortada al barri d'Horta (BLASCO 1987 i 1988; GRANADOS 1991,160), la vil·la apareguda a l'avinguda Francesc Cambó (GRANADOS I ROVIRA 1987; GRANADOS 1991, 158-159; TARRADELL 1975, 120), la vil·la del cementiri a la vora del fossar de la Pedrera (Cementiri del SO, Montjuïc) (GRANADOS 1991,160),

la situada sota el monestir de Pedralbes (GRANADOS 1991, 160) i la de Sant Pau del Camp (TARRADELL 1975, 122; GRANADOS 1991, 159; AA.VV. 1993, 101-112).

- A la vil·la de Nostra Senyora del Port situada a prop de la Gran Via de les Corts Catalanes i el carrer Nostra Senyora del Port aparegueren les restes d'un *hipocaustum* i altres dependències molt arrasades. Les restes es daten entre els segles II-I a.n.e., amb importants remodelacions alt imperials com són les termes i un forn d'àmfores Pascual 1 i Dressel 2/3. La vil·la s'abandonaria durant el segle IV d.n.e. (PALLARÈS, 1975, GRANADOS, 1991:160; AAVV, 1993:15).

- A Can Batllori, situat entre els carrers de Numància i Nao Santa Maria, al barri de les Corts, aparegueren les restes d'una vil·la, una necròpolis i quatre sitges. Les sitges excavades donaren una cronologia de segle II-I a.n.e. D'altra banda, les restes de la vil·la localitzades foren molt minses, documentant-se un paviment d'*opus signinum*, un *caldarium* amb el seu *hipocaustum* i un gran magatzem de *dolia*. Pel que fa a la necròpolis, destruïda en fer-se els rebaixos del terreny, es desconeix el nombre total d'enterraments, només es sap que eren tombes de *tegulae* a doble vessant (VERRIÉ et alii, 1973; RODÀ, 1977, El País 1987). Es desconeix la cronologia de la vil·la i necròpolis.

- De la vil·la de Can Cortada es desconèixen els límits. La zona excavada respon a la *pars rustica* d'una vil·la, on aparegueren instal·lacions destinades a magatzem de gra i d'altres estructures. També es localitzaren diferents dipòsits. Hi ha indicis de producció metàl·lica i ceràmica. Com a tret interessant a destacar cal esmentar la documentació de 6 enterraments infantils en *tegulae* i àmfora sota els paviments. La cronologia de la vil·la abarca des del segle I d.n.e. fins el segle VI d.n.e. (BLASCO I MIRÓ, 1987, 1988; El País 1987; GRANADOS, 1991: 161).

- De la possible vil·la romana situada sota el Monestir de Pedralbes coneixem algunes restes que podrien correspondre a la part rústica d'una vil·la romana. La documentació d'un *lacus* pavimentat en *opus signinum*, associat al que semblen les restes d'una premsa. També es documentaren nombroses sitges i restes molt arrasades de murs. La cronologia de l'assentament permet situar-lo entre la segona meitat del segle I a.n.e. fins el segon decenni del segle I d.n.e. (GRANADOS, 1991:160; GARCIA, MACIAS i REYES, 1994:139-140).

- La primera notícia de restes arqueològiques a la zona de Sant Pau del Camp és de l'any 1931, quan a causa d'uns moviments de terres es localitzaren fragments de Terra Sigil·lada Africana A i també Hispànica i una sivella de bronze d'època visigòtica (TARRADELL 1975, 122; GRANADOS 1991, 159).

L'any 1969 es té coneixement, segons les fitxes d'inventari del museu d'Història de la Ciutat, de l'aparició d'una tomba dintre del recinte del monestir de Sant Pau del Camp, a tocar del carrer Sant Pau. En aquesta fitxa apareixen tres fotografies on es veuen clarament les restes òssies d'un individu dintre d'un contenidor de *tegulae* a doble vessant.

L'any 1988-1989 es realitzà la primera intervenció en extensió excavant-se els solars del darrera de l'església de Sant Pau del Camp, per tal d'ubicar-hi un pàrquing. Es documentaren les restes de les dependències d'una vil·la amb una àrea destinada a magatzem. L'excavació va permetre situar el moment àlgid de vida de la vil·la entre els segles I-III d.n.e. En contacte amb la vil·la es localitzà part d'una necròpolis amb tombes de *tegulae* (GRANADOS 1991, 159; AAVV 1993, 108), de les quals se'n va excavar un total de 20 tombes.

La segona intervenció arqueològica s'efectuà durant la construcció de la nova caserna de la Guàrdia Civil durant l'any 1991. A la zona més propera al carrer de Sant Pau es localitzaren 32 nous enterraments, la continuació de la necròpolis documentada l'any 1989. Aquests nous enterraments tenien les mateixes característiques que els documentats en la primera intervenció, datant-se entre els segles IV-VI d.n.e. De la mateixa manera, degut a la intervenció es documentaren dos assentaments prehistòrics, un de l'Edat del Bronze (II mil.lenni - inici del I mil.lenni aC) i un segon més antic corresponent al Neolític Antic i Mitjà (Finals del V mil.lenni - IV mil.lenni a.n.e. (AAVV 1993, 4 ; GRANADOS, PUIG I FARRÉ 1993, 27-38).

La tercera intervenció, durant l'any 1997, es centrà a l'interior de l'actual monestir de Sant Pau del Camp. La intervenció estava motivada pel futur projecte de remodelació de l'edifici i va ser promoguda per la Secció de Restauració del Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya, sota la direcció de l'arqueòloga Anna Monleón i Esteril. En aquesta nova intervenció es localitzaren 3 enterraments romans en la sala 1, situada a l'exterior de l'absis, així com restes d'un paviment d' *opus signinum* en la sala 2 al nord del claustre, que va ser identificat com a resta de l'edificació eclesiàstica existent amb anterioritat a l'actual (MONLEÓN, 1997).

La darrera intervenció fou realitzada al juny de 1998, en la que s'efectuaren un total de 14 sondejos al llarg de tot el solar. Aquesta prospecció fou realitzada per l'arqueòleg Pere Lluís Artigues i Conesa i promoguda pel Servei d'Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona (ARTIGUES 1998).

No podem oblidar el monestir benedictí de Sant Pau del Camp. L'actual monestir fou fundat de nou l'any 1117 per Geribert Guitart i la seva muller Rol.lendis. Aquest monestir, però, estava en aquest lloc des del segle X, tal i com deixa entendre la làpida funerària de Guifré Borrell de l'any 911 (DURAN 1975, 259; BARRAL 1992, 315). La ubicació de dos capitells visigòtics reaprofitats en la porta principal podrien donar a entendre un origen més antic, però tal i com apunta Barral (BARRAL 1992, 315) aquests podrien haver vingut d'altres llocs, encara que darrerament la idea d'una església més antiga en aquest indret no sembla del tot agosarada.

La proximitat del solar al monestir de Sant Pau del Camp i el fet d'haver-se localitzat vestigis anteriors a la seva fundació, d'època romana i prehistòrica, feien que el solar afectat fos de gran interès, ja que la seva excavació arqueològica podria proporcionar estructures annexes al monestir, així com restes d'època romana, com podria ser la continuïtat de la necròpolis tardorromana excavada en els anys 1989 i 1991, i estructures de la vil·la alt-imperial. No podem oblidar els nivells prehistòrics, de l'època del Bronze Final i Neolític, que es podien estendre cap a aquest sector i que en els

resultats de les prospeccions realitzades al juny de 1998 donaren resultats positius en alguns dels sondejos.

5. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS.

Tot seguit detallarem l'excavació de les diverses rases efectuades, considerant rases positives totes aquelles que tenen estrats o estructures anteriors als edificis ara enderrocats, com ara les Rases 1, 3, 8, 10 i de la 22 a la 33, a més de la rasa del col·lector del carrer Sant Jeroni i la rasa de la Estació Transformadora de F.E.C.S.A. A la resta de rases han aparegut murs, pous, soterranis, serveis i estrats de mitjans del segle XIX i del segle XX que ens donen una idea de l'urbanització de la zona però sense cap resta més antiga, a aquestes rases les anomenarem negatives.

RASA 1

En aquesta rasa, que té la direcció nord sud, es pogué rescatar en el tall oest part d'un retall amb material lític i ceràmic amortitzant-la, per poder-la excavar es va haver d'ampliar la rasa en el sector oest. Les restes ceràmiques es podrien datar en el bronze inicial. Aquest retall es trobava entre les argiles quaternàries de color marró i un estrat de graves inferior, a 3,50 m de profunditat respecte el sòl actual.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 1010: Nivell de 40 cms d'argiles vermelles aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 1011.

U.E. 1011: Nivell de 40 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 1010 i cobreix la U.E. 1012.

U.E. 1012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 2,70 m. Cobert per la U.E. 1011 i cobreix la U.E. 1013 i 1014

U.E. 1013: Nivell d'uns 20 cms de potència. En aquest estrat, molt compactat, trobem petits còdols, argiles de color negre d'origen orgànic i material ceràmic del bronze inicial. Cobert per la U.E. 1012 i farceix la U.E. 1015.

U.E. 1014: Estrat molt semblant a la U.E. 1012, però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 1012 i tallat per la U.E. 1015.

U.E. 1015: Retall de forma circular que podria correspondre a una sitja o fogar (tot i que les parets no es troben rubefactades), farcit amb la U.E. 1013. Farcit per la U.E. 1013 i talla a la U.E. 1014.

RASA 2

La direcció d'aquesta rasa és oest-est i només es detectaren estructures i estrats de mitjans del segle XIX i del XX.

RASA 3

En aquesta rasa, de direcció nord-sud, a part dels estrats d'època contemporània a 3,60 m, respecte el sòl actual, es trobaren les restes d'un pou de 2 m de diàmetre interior, construït amb pedra seca, l'ample del mur és de 60 cms, amortitzat en el segle XV-XVI segons el material recollit.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 1010: Nivell de 40 cms d'argiles vermelles aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 1011.

U.E. 1011: Nivell de 40 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 1010 i cobreix la U.E. 1012.

U.E. 1012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 2,70 m. Cobert per la U.E. 1011 i cobreix les U.E. 1014, 1020 i 1021.

U.E. 1014: Estrat molt semblant a la U.E. 1012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 1012 i tallat per la U.E. 1021.

U.E. 1020: Estrat argilós de color gris-vermellós humit i compacte, amb material arqueològic. Farceix la U.E. 1021 i cobert per la U.E. 1012.

U.E. 1021: Estructura circular, possiblement un pou, de 2 m de diàmetre interior, construït amb pedra seca, l'ample del mur és de 60 cms. No es va poder excavar del tot i només es va documentar la part que estava afectada per la rasa arqueològica. Farcit per la U.E. 1020 i talla a la U.E. 1014.

RASA 4

En aquesta rasa es trobà un soterrani, que ocupava tot el llarg i l'ampla de la rasa, amb el sostre enderrocat i reomplert amb runa, el sòl d'aquest soterrani estava a 2,40 m respecte el sòl actual. El resultat de la rasa fou negatiu.

RASA 5

Presenta 1,50 m d'estrats i estructures contemporànies, respecte el sòl actual, i fins els 5 m només argiles vermelles sense materials, per sota dels 5 m es troben graves i còdols rierencs. El resultat de la rasa fou negatiu.

RASES 6 i 7

Igual que en la rasa 5 els resultats foren negatius.

RASA 8

Sota els estrats i murs contemporanis hi aparegué un pou datable en el segle XVIII. Aquest pou es trobava tallat per les construccions dels edificis ara enderrocats. Sembla que aquest pou tindria un diàmetre de 1,20 m, el mur amida 40 cm d'ample i està fet amb grans pedres lligades amb un morter de color marró que du més quantitat de sorra que de calç.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 3010: Nivell de 10 cms d'argiles vermelles aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 1011.

U.E. 3011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 3010 i cobreix la U.E. 3012.

U.E. 3012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 2,50 m. Cobert per la U.E. 1011; cobreix les U.E. 3014, 3030 i 3031 i tallat per la U.E. 3015.

U.E. 3014: Estrat molt semblant a la U.E. 3012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 3012 i tallat per la U.E. 3031.

U.E. 3015: Fonamentacions dels edificis enderrocats. Estan fetes amb maons massissos, gresos, licorelles i còdols rierencs lligats amb morter de calç blanc de gran duresa. Cobert per les U.E. 3010 i 3011 i talla les U.E. 3012 i 3031

U.E. 3030: Estrat argilós de color gris-vermellós humit i compacte, amb material arqueològic del segle XVII. Farceix la U.E. 3031 i cobert per la U.E. 3012.

U.E. 3031: Estructura circular, possiblement un pou, de 2 m de diàmetre interior, construït amb pedra seca, l'ample del mur és de 60 cms. No es va poder excavar del tot i només es va documentar la part que estava afectada per la rasa arqueològica. Farcit per la U.E. 3030; cobert per la U.E. 3012; talla la U.E. 3014 i tallat per la U.E. 3015.

RASA 9

Igual que en la rasa 5 els resultats foren negatius.

RASA 10

En la secció sud de la rasa i a 2,60 m de profunditat respecte el terreny actual aparegué material del bronze inicial de manera dispersa al voltant i per sota d'una pedra, sense que després d'ampliar la rasa i excavar la zona de la troballa es pogués determinar el perquè d'aquesta estructura. En un primer moment es pensà en una urna funerària, però no es trobà cap resta que ho confirmés.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 3010: Nivell de 20 cms d'argiles vermelles aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 3011.

U.E. 3011: Nivell de 30 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 3010 i cobreix la U.E. 3012.

U.E. 3012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 2,40 m. Cobert per la U.E. 3011 i cobreix la U.E. 3040

U.E. 3040: Nivell d'argiles compacte de color marronós i material ceràmic del bronze inicial aïllat al voltant d'una licorella. En excavar pel voltant per comprovar que no fos algun tipus d'estructura no es va descobrir cap altre tipus de ceràmica. Aquest estrat té uns 50 cms de potència. Cobert per la U.E. 3012. Cobreix la U.E. 3014

U.E. 3014: Estrat molt semblant a la U.E. 1012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 3040.

RASA 11 A 21

En totes elles els resultats foren negatius, trobant pous d'aigua, murs, soterranis reutilitzats com a pous negres (Rasa 20), abocadors i estrats contemporanis ja esmentats.

RASA DELS ABOCADORS DE BROSSA

En aquesta rasa que baixa, respecte al sòl actual, 3 m de mitjana i en la que només hem trobat murs i pous d'aigües contemporanis, no s'ha trobat cap resta arqueològica destacable. Observant-se només la seqüència estratigràfica ja descrita en el punt 1 d'aquesta memòria.

RASA 22

Troblem un retall en el terreny natural a uns 2 m de profunditat arribant fins a uns 3,50 m respecte el sòl actual, per colmar-lo es va fer servir molt rebuig de vidre i material del segle XVI, sembla ser que aquest retall podria haver estat un abocador d'un forn de

vidre d'aquesta època. Per sobre d'aquest retall trobem una sèrie d'estrats que es poden datar en posterioritat, de la mateixa manera que un parell de murs que tenen una datació aproximada entre el segle XVII i XVIII.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4010: Nivell de 10 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix les U.E. 4210, 4214 i 4215.

U.E. 4210: Nivell de color marró clar amb nòduls de calç, bastant solt. Té una potència de 40 cms. Cobert per la U.E. 4011; cobreix la U.E. 4211; s'adosa a les U.E. 4214 i 4215

U.E. 4211: Nivell argilós i compacte de color marró-gris amb material ceràmic. Aquest estrat té uns 50 cms de potència. Aquest estrat hauria de datar-se en posterioritat al segle XVI. Cobert per la U.E. 4210; cobreix les U.E. 4212 i 4012 i tallat per les U.E. 4214 i 4215.

U.E. 4214 i 4215: Murs fets amb còdols rierencs i gresos lligats amb un morter de color marró amb poca calç i molta sorra. S'haurien de datar en posterioritat al segle XVI. Coberts per la U.E. 4011; se'ls hi adosa la U.E. 4210 i talla a les U.E. 4211 i 4012.

U.E. 4212: Estrat marró-gris sorrenc i solt amb molta presència d'escòria de vidre i pasta vítreia, semblen les restes de terres i materials sobrants d'un forn de vidre del segle XVI. Cobert per la U.E. 4211 i farceix la U.E. 4213.

U.E. 4213: Retall de forma quadrangular i d'1,50 m de profund, farcit amb material d'escombrera d'un forn. El farciment d'aquest retall és en el segle XVI, sense saber en presició el moment en que es va fer. Farcit per la U.E. 4212 i talla la U.E. 4012

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 2 m. Cobert per la U.E. 4211; tallat per les U.E. 4213, 4214 i 4215 i cobreix la U.E. 4014.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012 i tallat per 4213.

RASA 23

El més destacat d'aquesta rasa és el pou fet amb còdols rierencs, alguns tallats per la cara exterior, i lligat amb un morter de color marró, que presenta més quantitat de terra que no de calç. Aquest pou un cop arriba als 3,25 m de profunditat respecte al sòl actual, se'ns presenta sense morter. La datació del pou no és clara, ja que no es va poder recollir gaire material.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4010: Nivell de 10 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix les U.E. 4226, 4227, 4228 i 4012.

U.E. 4226: Mur, de 2,20 m de potència, fet amb còdols irregulars lligats amb morter de color blanc, es troba situat en paral·lel a la rasa. Sembla ser una de les fonamentacions dels edificis enderrocats. Cobert per la U.E. 4011 i talla la U.E. 4012.

U.E. 4227: Estrat de color marró argilós i compacte amb poc material arqueològic (no es va poder recuperar cap fragment que pogués datar el moment d'amortització del pou pel perill d'esllavissades). Farceix la U.E. 4228 i cobert per la U.E. 4011.

U.E. 4228: Pou de forma circular fet amb pedres escairades i lligat amb morter de color marró amb més quantitat de terra que de calç. als 2,50 m de profunditat i en el moment en que entra en contacte amb l'estrat 4014 el pou està fet amb pedra seca. Cobert per la U.E. 4011 i talla les U.E. 4012 i 4014.

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 2,50 m. Cobert per la U.E. 4011; tallat per les U.E. 4226, 4228 i cobreix la U.E. 4014.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012; tallat per 4228.

RASA 24

En aquesta rasa per primer cop es pogué localitzar un estrat d'època imperial romana, sobre el terreny natural i amb una potència arqueològica de 50 cm, presenta un material molt rodat i escàs, però significatiu. Sembla ser un terra de cultiu, amb la mateixa matriu que el terreny natural. Sobre aquest estrat s'assenta una fonamentació de mur en pedra seca i sobre aquesta, el que sembla ser una pilastra d'un portal, ja que presenta un parament de carreus tallats en tres de les seves cares i per tant anaven vistos. Adossat a aquesta pilastra i posterior a ella un mur d'època contemporània.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4219: Mur fet amb blocs tallats molt regularment i lligats amb morter de calç, la fonamentació està feta amb grans blocs lligats amb la mateixa argila. Se li adosa la U.E.4229 i cobert per la U.E. 4011.

U.E. 4222: Estrat de terres argiloses compactes i dures de color marró clar amb nòduls d'argila, de morter de calç i nòduls calcaris amb força material rodat d'època romana. És

un nivell de cultiu d'uns 50 cms de potència. Cobreix la U.E. 4012 i tallat per les U.E. 4229 i 4230.

U.E. 4229: Mur modern paral·lel a la rasa. Talla a la U.E. 4222; s'adosa a la U.E. 4219 i cobert per la U.E. 4011 que talla

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 2,50 m. Cobert per la U.E. 4222 i cobreix la U.E. 4014.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012.

U.E. 4010: Nivell de 10 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix les U.E. 4219 i 4229.

RASA 25

Per poder datar la pilastra es practicà una rasa en perpendicular a la 24 en l'extrem est d'aquesta (la rasa 25), així es pogué veure que la pilastra havia estat aprofitada per adossari varis murs i alguns paviments d'èpoques posteriors, a la vegada es pogué localitzar un sòl d'ús i un estrat que l'amortitzava, a més de la rasa de fonamentació de la possible pilastra, la datació de la qual oscil·la entre els segles XIV-XV. Per sobre d'aquests estrats i estructures trobem altres paviments i estructures posteriors, totes elles datables entre els segles XVIII i XIX.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4216: Nivell de 20 cms de preparació de paviment compost per argiles grises amb carbonets i nòduls de calç. Cobreix la U.E. 4217 i 4222; cobert per la U.E. 4220 i s'adosa a la U.E. 4219.

U.E. 4217: Nivell de reompliment molt similar a la U.E. 4216. Farceix la U.E. 4218; s'adosa a la U.E. 4219 i cobert per la U.E. 4216.

U.E. 4218: Retall de la fonamentació del mur 4219. Farcit per les U.E. 4217 i 4219 i retalla la U.E. 4222.

U.E. 4219: Mur fet amb blocs tallats molt regularment i lligats amb morter de calç, la fonamentació està feta amb grans blocs lligats amb la mateixa argila. Se li adosen les U.E. 4217, 4216, 4220, 4221 i 4223; farceix la U.E. 4218 i cobert per la U.E. 4011.

U.E. 4220: Primer nivell d'ús del mur 4219. Es tracta de terra piconada amb calç i alguns carbons. Cobert per la U.E. 4221; cobreix la U.E. 4216 i s'adosa a la U.E. 4219.

U.E. 4221: Nivell d'abandonament del nivell d'ús 4220. Es tracta d'argiles de color marró clar bastant compactades. Cobreix la U.E. 4220; cobert per la U.E. 4223 i s'adosa a la U.E. 4219.

U.E. 4222: Estrat de terres argiloses compactes i dures de color marró clar amb nòduls d'argila, de morter de calç i nòduls calcaris amb força material rodat d'època romana. És un nivell de cultiu d'uns 50 cms de potència. Cobreix la U.E. 4012; cobert per la U.E. 4216 i tallat per la U.E. 4218.

U.E. 4223: Diversos nivells heterogenis d'ocupació relacionats amb l'estructura 4219. Es tracta de diversos nivells d'ús amortitzats. Cobreix la U.E. 4221; cobert per la U.E. i s'adosa a la U.E. 4219.

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 2,50 m. Cobert per la U.E. 4222 i cobreix la U.E. 4014.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012.

U.E. 4010: Nivell de 10 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix les U.E. 4219 i 4223.

RASA 26

En aquesta rasa es localitzà una possible sitja romana reomplerta amb material amfòric, de la que només restava una petita part. La cullera de la màquina la va fer desaparèixer sense que es pogués situar perfectament. També es localitzà el mateix estrat romà que en les rases 24 i 25, per sobre d'aquest una prima línia de graves i morter, que podrien correspondre a un nivell d'ús d'època romana, encara que no es pot confirmar amb certesa ja que no es trobà material dins aquest estrat. Per sobre d'aquesta línia es troba un estrat d'argiles estèril, però clarament anterior al segle XVIII, ja que està cobert per estrats datables d'aquesta època.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4010: Nivell de 10 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix les U.E. 4230, 4231, 4233 i 4235.

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 1 m. Cobert per la U.E. 4237 i cobreix la U.E. 4014.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012.

U.E. 4230: Mur modern del segle XIX fet amb pedres mitjenques i morter de calç blanc. Cobert per la U.E. 4011; se li adosa la U.E. 4231 i farceix la U.E. 4232.

U.E. 4231: Estrat de reompliment del farciment de la rasa de fonamentació del mur del segle XIX. Cobert per la U.E. 4011; s'adosa a la U.E. 4230 i farceix la U.E. 4232.

U.E. 4232: Rasa de fonamentació del mur 4230. Talla les U.E. 4235 i 4236 i farcit per les U.E. 4230 i 4231.

U.E. 4233: Estrat de color negrós amb molts carbons d'origen orgànic, grans pedres i sense gaire material ceràmic. Cobert per la U.E. 4011 i farceix la U.E. 4234.

U.E. 4234: Retall en forma de cubeta. Talla a la U.E. 4235 i farcit per la U.E. 4233.

U.E. 4235: Estrat d'argiles de color gris compactades i gairebé estèrils. Té més d'1 m de potència. Cobert per la U.E. 4011; cobreix la U.E. 4236 i tallat per les U.E. 4232 i 4234.

U.E. 4236: Línia de graves i morter de calç bastant heterogeni. Cobert per la U.E. 4235; cobreix la U.E. 4237 i tallat per la U.E. 4232.

U.E. 4237: Estrat d'uns 50 cms de potència argilós, de color marró clar, amb nòduls de calç i d'argila, conté material ceràmic d'època romana. Cobert per la U.E. 4236 i cobreix la U.E. 4012.

RASA 27

Es va fer per poder localitzar millor la possible sitja trobada en la rasa anterior, però el resultat fou negatiu. Només es pogué documentar un mur, possiblement del segle XVII-XVIII, de gairebé 1 m d'ample i del que només restaven tres fileres de pedra lligades amb morter de color marró. Aquest mur es localitzà ja en la secció sud de la rasa 26 i la direcció era est-oest.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4010: Nivell de 10 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix la U.E. 4235.

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 1 m. Cobert per la U.E. 4237 i cobreix la U.E. 4014.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012, però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012.

U.E. 4235: Estrat d'argiles de color gris compactades i gairebé estèril. Té més d'1 m de potència. Cobert per la U.E. 4011; cobreix la U.E. 4236 i 4299.

U.E. 4299: Mur d'1m d'ample fet amb còdols rierencs i lligat amb morter de color marró. D'aquest mur només ens queden tres fileres molt malmeses i que es podria datar entre els segles XVII-XVIII. Cobert per la U.E. 4235, talla la U.E. 4236

U.E. 4236: Línia de graves i morter de calç bastant heterogeni. Cobert per la U.E. 4235; cobreix la U.E. 4237 i tallat per la U.E. 4299.

U.E. 4237: Estrat d'uns 50 cms de potència argilós, de color marró clar, amb nòduls de calç i d'argila, conté material ceràmic d'època romana. Cobert per la U.E. 4236 i cobreix la U.E. 4012.

RASA 28

En aquesta rasa es va haver de destruir un mur anterior al segle XVIII per poder seguir excavant la rasa, ja que feia l'angle d'una habitació. Sembla que el mur destruït es podria datar en algun moment contemporani o posterior al segle XVII i anterior al segle XVIII, ja que els estrats que l'amortitzen són d'aquesta època.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4010: Nivell de 10 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix la U.E. 4239.

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 1 m. Cobert per la U.E. 4242 i 4245; cobreix la U.E. 4014 i tallat per la U.E. 4244.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012.

U.E. 4239: Estrat argilós dur de color marró clar amb carbons i nòduls de calç. Cobert per la U.E. 4011 i cobreix la U.E.4240.

U.E. 4240: Nivell d'ús sorrenc de color marró clar i d'uns 5 cms de potència. Cobert per la U.E. 4239 i cobreix la U.E. 4241.

U.E. 4241: Nivell de color marró amb força material ceràmic del segle XVIII i nòduls de morter. Cobert per la U.E. 4240 i cobreix les U.E. 4238, 4242 i 4245.

U.E. 4242: Sembla un nivell d'ús lligat al mur U.E. 4238. És un nivell d'argiles de color marró amb força material. Cobert per la U.E. 4241 i 4245; cobreix la U.E. 4012 i 4243 i s'adosa a la U.E. 4238.

U.E. 4243: Estrat de farciment de color marró, de textura argilosa i compacte. Farceix la U.E. 4244; cobert per la U.E. 4242 i s'adosa a la U.E. 4238.

U.E. 4244: Retall per encabir el mur 4238. Talla a la U.E. 4012 i farcit per 4238 i 4243.

U.E. 4245: Estrat molt sorrenc i solt de color gris amb carbons. Cobert per 4241 i cobreix a la U.E. 4012.

U.E. 4238: Mur fet amb còdols rierencs lleugerament escairats i lligats amb morter de color marró amb més presència de sorra que de calç. Cobert per la U.E. 4241; farceix la U.E. 4244 i se li adosa la U.E. 4242.

RASA 29

En aquesta rasa es troba un retall colmatat amb material del segle XVI, a la vegada aquest retall es troba afectat per un gran retall reomplert amb material ceràmic del segle XIX i restes de murs de varies èpoques. Sembla com si al fer les obres dels edificis, ara enderrocats, haguessin tirat la runa dins una rasa realitzada per ells mateixos.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4010: Nivell de 20 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 30 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix la U.E. 4249.

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 1 m. Cobert per la U.E. 4253 i 4245; cobreix la U.E. 4014 i tallat per la U.E. 4244.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012.

U.E. 4246: Mur del que només ens queda una filada de pedres mitjenques molt alterades, lligat amb morter marró amb més quantitat de sorres que de calç. Cobert per la U.E. 4250; farceix la U.E. 4248 i se li adosa la U.E. 4247.

U.E. 4247: Estrat argilós de color marró compacte que reomple la rasa del mur 4246. Cobert per la U.E. 4250, farceix la U.E. 4248 i s'adosa a la U.E. 4246.

U.E. 4248: Rasa per construir el mur 4246. Talla la U.E. 4250 i farcit per les U.E. 4246 i 4247.

U.E. 4249: Estrat argilós de color marró amb morter i capes aportades de sorres. Cobert per la U.E. 4011 i cobreix la U.E.4250 i 4256.

U.E. 4250: Paviment de morter blanc que amortitza les anteriors estructures. Només té uns 5 cms de potència. Cobert per la U.E. 4249; tallat per la U.E. 4248 i 4257 i cobreix les U.E. 4246, 4247, 4251 i 4253.

U.E. 4251: Mur igual a 4246. Cobert per la U.E. 4250; igual a la U.E. 4246 i talla les U.E. 4252 i 4253.

U.E. 4252: Estrat argilós de color gris cendrós amb carbons i de textura solta. Cobreix les U.E. 4053 i 4254 i tallat per les U.E. 4251 i 4257.

U.E. 4253: Estrat argilós de color marró i de textura solta amb morter i molt material ceràmic. Cobert per les U.E. 4250 i 4252; cobreix les U.E. 4254, 4258 i 4012 i tallat per la U.E. 4251.

U.E. 4254: Estrat semblant a la U.E. 4253, però molt més argilós Es poden observar bossades de morter i pedres a més de material constructiu. Cobert per la U.E. 4253; farceix la U.E. 4255 i tallat per les U.E. 4257 i 4259.

U.E. 4255: Retall en forma de cubeta. Farcit per la U.E. 4254 i talla la U.E. 4012.

U.E. 4256: Estrat argilós de color gris, molt solt. En aquest estrat observem parts de murs abocats i arrebossats. Sembla que afectaria als murs 4251 i 4246. Cobert per la U.E. 4249 i farceix la U.E. 4257.

U.E. 4257: Retall modern provocat per abocar-hi les restes dels murs 4251 i 4246. Farcit per la U.E. 4256 i talla a les U.E. 4250, 4252, 4254 i 4012.

U.E. 4258: Estrat sorrenc d'abocament amb morter de calç, material de construcció, teula i estucs. Aquest reompliment té uns 26 cms de potència. Cobert per la U.E. 4253 i farceix la U.E. 4259.

U.E. 4259: Ratall en forma de cubeta. Farcit per la U.E. 4258 i talla a les U.E. 4254 i 4012.

RASA 30

A 1,18 m tornem a trobar l'estrat romà amb material rodat, per sobre el terreny natural, tenint ambdós la mateixa matriu. Es distingeix l'un de l'altre per l'aparició, dins l'estrat romà, de petits carbons, nòduls de calç i material constructiu romà. A la secció nord de la rasa apareix la fonamentació d'un mur amb una filada de mur feta amb carreus regulars, aquest mur està afectat per una claveguera moderna i per dos murs de mitjans del segle XIX. El mur està lligat amb un morter que té més quantitat de sorra que de calç, s'observa, com a característic, que la primera filada de la fonamentació està disposada de forma vertical sense cap tipus de morter. Tot i que el mur es clarament anterior al segle XIX, no es pot precisar en exactitud la seva datació.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4010: Nivell de 10 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix les U.E. 4269, 4270, 4271 i 4272.

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 1 m. Cobert per la U.E. 4253 i 4245; cobreix la U.E. 4014 i tallat per la U.E. 4268.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012.

U.E. 4265: Mur de carreus tallats units amb morter marró, la primera filada de la fonamentació està posicionada de forma vertical. Només tenim una filada de pedres més regulars que podria correspondre a la part vista del mur. Cobert per la U.E. 4269; tallat per les U.E. 4270, 4271 i 4272; se li adosa la U.E. 4266 i farceix la U.E. 4267.

U.E. 4266: Farciment de la rasa per encabir el mur 4265 de color gris i de textura sorrenca. Cobert per la U.E. 4269; s'adosa a la U.E. 4265 i farceix la U.E. 4267.

U.E. 4267: Rasa per fer el mur 4265. Talla la U.E. 4268 i farcit per les U.E. 4265 i 4266.

U.E. 4268: Estrat de color marró clar argilós i compacte, presenta carbons i nòduls de calç i argila amb material d'època romana. Sembla un nivell d'ús. Cobert per les U.E. 4269 i 4273; tallat per les U.E. 4267, 4270 i 4271 i cobreix la U.E. 4012.

U.E. 4269: Estrat d'enderroc amb força material constructiu, sorres grises i calç. Cobreix les U.E. 4265, 4268 i 4273; cobert per la U.E. 4011 i tallat per les U.E. 4270, 4271 i 4272.

U.E. 4270: Claveguera moderna. Cobert per la U.E. 4011 i talla les U.E. 4265 i 4269.

U.E. 4271 i 4272: Murs, que fan angle, fets en el segle XIX i que s'acabaven d'enderrocar. Coberts per la U.E. 4011 i tallen les U.E. 4269, 4265, 4268 i 4273.

U.E. 4273: Bossada bastant heterogènia i orgànica de color grisos, la textura és argilosa. Cobert per la U.E. 4269; cobreix la U.E. 4268 i tallat per les U.E. 4271 i 4272.

RASA 31

En aquesta rasa observarem altra vegada l'aparició de l'estrat romà amb material rodat, similar al terreny natural. En la secció est s'observa l'aparició d'un mur que es podria

datar del segle XVI, pel material aparegut i perquè talla un estrat del segle XIV-XV, que a la vegada es tallat per una fosa en el terreny, reomplena amb graves i material del segle XV. Aquest estrat estava tallat, a la vegada, per un mur del segle XIX, que té una orientació sud-nord, i en dues de les seves filades trobem carreus motllurats reaprofitats.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4010: Nivell de 10 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix les U.E. 4279 i 4278.

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 1 m. Cobert per la U.E. 4277; cobreix la U.E. 4014 i tallat per les U.E. 4274, 4276 i 4278.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012.

U.E. 4274: Mur de carreus tallats units amb morter marró, la primera filada de la fonamentació està posicionada de forma vertical. Tenim tres fileres de fonamentació i quatre fileres de mur vist amb carreus molt ben tallats. Sembla ser un mur del segle XVI. Cobert per la U.E. 4279 i se li adosa la U.E. 4278.

U.E. 4275: Farciment de la rasa 4276 compostat per graves verdoses. Cobert per la U.E. 4279; farceix la U.E. 4276 i tallat per la U.E. 4274 i 4278.

U.E. 4276: Fosa de forma quadrangular de difícil interpretació, ja que es troba parcialment seccionada per murs moderns. Talla la U.E. 4277, 4280 i 4012 i farcit per la U.E. 4275.

U.E. 4277: Estrat de color marró clar argilós i compacte, presenta carbons i nòduls de calç i argila amb material d'època romana. Sembla un nivell d'ús. Cobert per la U.E. 4280; tallat per les U.E. 4276, 4275 i 4278 i cobreix la U.E. 4012.

U.E. 4278: Mur fet en el segle XIX i que s'acaba d'enderrocar. Cobert per la U.E. 4011; talla a les U.E. 4279, 4280, 4277 i 4012 i s'adosa a la U.E. 4274.

U.E. 4279: Estrat de color marró de textura sorrenca, anterior als murs moderns.. Cobert per la U.E. 4011; cobreix les U.E. 4274, 4275 i 4280 i tallat per la U.E. 4278.

U.E. 4280: Estrat vermellós de textura argilosa amb força material constructiu. Cobert per la U.E. 4279; cobreix la U.E. 4277 i tallat per les U.E. 4276, 4274 i 4278.

RASA 32

El resultat d'aquesta rasa fou negatiu, ja que només trobarem dos pous d'aigua, reomplerts amb runa, connectats a 4 m de profunditat i un seguit de murs contemporanis que s'adossen formant una habitació.

RASA 33

Fou l'última de les rases que es practicaren en el solar, en ella es varen trobar les restes d'un possible dipòsit, tallat per un mur contemporani i cobert per un estrat amb material dels segles XVII-XVIII, per tant el dipòsit seria anterior a aquests segles. A la secció oest es va trobar un mur, possiblement, de la mateixa època, amb una fonamentació de 80 cm i un parell de filades de carreus regulars. En el centre i est de la rasa aparegué un retall de forma irregular reomplert amb material del segle XV, aquest retall fou en part afectat per un altre retall reomplert amb material de finals del segle XIX i principis del segle XX.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4010: Nivell de 10 cms de sorres aportades per l'enderroc, es troben compactades i barrejades amb pedres i material modern d'escombrera. Cobreix la U.E. 4011.

U.E. 4011: Nivell de 20 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobert per la U.E. 4010 i cobreix la U.E. 4285.

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 1 m. Cobert per la U.E. 4284; cobreix la U.E. 4014 i tallat per les U.E. 4281 i 4283.

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012.

U.E. 4285: Nivell de runa moderna de color gris, de textura sorrenca. Cobert per la U.E. 4011 i cobreix les U.E. 4283 i 4284.

U.E. 4284: Estrat de color marró fosc, argilós, amb runa i material dels segles XVII i XVIII. Cobert per la U.E. 4285 i cobreix les U.E. 4281, 4282 i 4283.

U.E. 4283: Mur fet amb grans pedres irregulars a nivell de fonamentació i tallades en la cara vista, en les dues fileres que ens resten per sobre de la fonamentació. Aquest mur està lligat amb un morter marró terrós amb molt poca quantitat de calç. Talla la U.E. 4012 i cobert per la U.E. 4284 i 4285.

U.E. 4282: Estrat de color gris argilós amb morter de calç i bastant material ceràmic. És el farciment interior de la U.E. 4281. Cobert per la U.E. 4285 i farceix la U.E. 4281.

U.E. 4281: Estructura de forma quadrangular a l'interior i arrodonida a l'exterior (possible depòsit, que no es va poder acabar d'excavar en el seu moment). Està construït

amb pedres no gaire grans lligades amb morter de color marró on hi predomina la terra en lloc de la calç. Cobert per la U.E. 4285; talla la U.E. 4012 i farcit per la U.E. 4282.

RASA DEL COL·LECTOR

El més destacat d'aquesta rasa es veure com alguns murs moderns travessaven el carrer Sant Jeroni en direcció oest i morien en un mur corregut que transita de sud a nord durant 32 m. Aquest mur s'observa en la secció est de la rasa del col·lector.

Caldria pensar, doncs, en que aquestes edificacions eren anteriors a l'actual urbanització i delimitació del carrer en aquesta zona per on transita la Rasa del Col·lector. A part d'aquest fet cal destacar l'aparició d'uns retalls reomplerts amb material del segle XV-XVI i de murs datats entre els segles XVI i XVIII.

El seguiment d'aquesta rasa es va haver de fer per trams de 5 a 6 metres de llargària, després dels quals es col·locaven els segments cilíndrics, de formigó, del col·lector. Per a realitzar aquesta tasca es va disposar d'una màquina giratòria.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4017: Llambordins i preparació de sorres per col·locar-los, del carrer Sant Jeroni. Tenen uns 30 cms de potència. Cobreix les U.E. 4018, 4027, 4036, 4056.

U.E. 4018: Nivell d'uns 40 cms de potència de morter, pedres i runa de color grisos i de textura sorrenca. Cobert per la U.E. 4017 i cobreix les U.E. 4019, 4021 i 4025.

U.E. 4012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 1 m. Cobert per les U.E. 4019, 4031, 4038, 4044, 4049; cobreix la U.E. 4014 i tallat per les U.E. 44024, 4023, 4030, 4058, 4033, 4035, 4040, 4043, 4047, 4048, 4059, 4060, 4061, 4062, 4262, 4263 i 4264 .

U.E. 4014: Estrat semblant a la U.E. 4012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 4012 i tallat per les U.E. 4263 i 4061.

U.E. 4019: Nivell d'argiles compactades de color marró amb nòduls de morter, té d'uns 40 cms a 90 cms de potència. Igual que l'estrat 4031 sembla una aportació de terres per anivellar el terreny abans de construir els murs 4021 i 4025. Cobert per la U.E. 4018; cobreix les U.E. 4020 i 4022 i s'adosa a la U.E. 4021.

U.E. 4020: Estrat argilós de color marró-gris amb pedres, morter, carbons i material ceràmic modern, d'1,20 m a 60 cms de potència estratigràfica. Cobert per la U.E. 4019 i farceix la U.E. 4024.

U.E. 4024: Retall en forma de cubeta. Talla la U.E. 4012 i farcit per la U.E. 4020.

U.E. 4022: Estrat argilós i compacte de color marró amb morter i carbons. Cobert per la U.E. 4019; farceix la U.E.4023 i s'adosa a la U.E. 4021.

U.E. 4023: Rasa de fonamentació del mur 4021. Talla la U.E. 4012 i farcida per les U.E. 4022 i 4021.

U.E. 4021: Fonamentació d'un mur modern (de 80 cms d'ample i 2 m d'alçada) fet amb grans pedres lligades amb morter de calç blanc. La direcció d'aquest mur és d'est a oest i va a parar a un mur que circula paral·lel a la rasa de sud a nord i que es pot observar en la secció est de la rasa, U.E. 4025. Igual a les U.E. 4025 i 4028. Cobert per la U.E. 4018; farceix la U.E. 4023 i se li adosen les U.E. 4019, 4022 i 4026.

U.E. 4025: La direcció d'aquest mur és de sud a nord i se li adosen tot un seguit de murs iguals a ell que circulen d'est a oest. Aquest mur, de 80 cms d'ample, transita paral·lel a la rasa de sud a nord i es pot observar en la secció est de la rasa. El mur els hi servia, a la constructora, com a paret de contenció de terres i límit de la Rasa del Col·lector. Igual a les U.E. 4021 i 4028. Cobert per la U.E. 4018 i se li adosen les U.E. 4019, 4026, 4037 i 4038.

U.E. 4026: Paviment de rajols de 14x28x2 cms entre els murs 4021 i 4025, del que només ens resten alguns fragments i la preparació d'aquest. Cobert per la U.E. 4027; cobreix les U.E. 4031 i 4029 i s'adosa a les U.E. 4021, 4025 i 4028.

U.E. 4027: Estrat de color grisos amb molta runa (rajols i morter de calç). Sembla l'estrat de destrucció de l'habitació formada pels murs 4021, 4025 i 4028. Cobert per la U.E. 4017 i cobreix les U.E. 4021, 4028, 4026 i 4031.

U.E. 4028: Fonamentació d'un mur modern (de 80 cms d'ample i 2 m d'alçada) fet amb grans pedres lligades amb morter de calç blanc. La direcció d'aquest mur és d'est a oest i va a parar a un mur que circula paral·lel a la rasa de sud a nord i que es pot observar en la secció est de la rasa, U.E. 4025. Igual a les U.E. 4021 i 4025. Cobert per la U.E. 4027; farceix la U.E. 4030 i se li adosen les U.E. 4026, 4029, 4037 i 4038.

U.E. 4029: Estrat argilós de color gris, molt solt. Cobert per la U.E. 4026 i farceix la U.E. 4030 i s'adosa a la U.E. 4028.

U.E. 4030: Rasa de fonamentació del mur 4028. Farcit per les U.E. 4028 i 4029 i talla a les U.E. 4031, 4032 i 4012.

U.E. 4031: Estrat argilós de color grisos que té una potència estratigràfica que oscila entre els 50 cms i l'1,10 metres. Presenta nòduls de calç i material ceràmic modern. Igual que l'estrat 4019 sembla una aportació de terres per anivellar el terreny abans de construir els murs 4021, 4025 i 4028. Cobert per les U.E. 4026 i 4027; cobreix les U.E. 4032 i 4012 i tallat per la U.E. 4030.

U.E. 4032: Estrat sorrenc de color vermellós amb presència de carbons, ossos i material ceràmic medieval. Farceix la U.E. 4058; cobert per la U.E. 4031 i tallat per la U.E. 4030

U.E. 4058: Retall en el terreny en forma de cubeta. Farcit per la U.E. 4032 i talla la U.E. 4012.

U.E. 4033: Fonamentació d'un mur modern (de 80 cms d'ample i 2 m d'alçada) fet amb grans pedres lligades amb morter de calç blanc. La direcció d'aquest mur és d'est a oest i va a parar a un mur que circula paral·lel a la rasa de sud a nord i que es pot observar en la secció est de la rasa, U.E. 4025. Igual a les U.E. 4025 i 4028. Cobert per la U.E. 4036; talla la U.E. 4012 i se li adosen les U.E. 4037, 4038, 4044 i 4045.

U.E. 4034: Bossada d'argiles de color fris molt soltes, farcides de material. Cobert per la U.E. 4038 i farceix la U.E. 4035.

U.E. 4035: Retall en forma de dipòsit quadrangular excavat en el terreny natural. Farcit per la U.E. 4034 i talla la U.E. 4012.

U.E. 4036: Nivell de color grisos amb molta runa, molt similar a la U.E. 4027. Cobert per la U.E. 4017 i cobreix les U.E. 4037, 4045, 4046.

U.E. 4037: Paviment de rajols de 14x30x3 cms entre els murs 4028, 4033 i 4025. Cobert per la U.E. 4036; cobreix la U.E. 4038 i s'adosa a les U.E. 4028, 4025 i 4033.

U.E. 4038: Estrat argilós de color gris amb nòduls de calç i material modern, de 40 cms de potència. Igual que els estrats 4019 i 4031 sembla una aportació de terres per anivellar el terreny abans de construir els murs 4025, 4028 i 4033. Cobreix les U.E. 4034, 4040 i 4012, cobert per la U.E. 4037 i s'adosa a les U.E. 4025, 4028 i 4033.

U.E. 4039: Bossada de material amb força pedra i material constructiu. Aquest estrat té una composició sorrenca i és de color gris. Cobert per la U.E. 4038 i farceix la U.E. 4040.

U.E. 4040: Retall de forma quadrangular. Farcit per la U.E. 4039 i talla la U.E. 4012.

U.E. 4042: Estrat sorrenc de color gris, molt solt i amb material ceràmic del segle XVI. Farceix la U.E. 4043 i cobert per la U.E. 4044.

U.E. 4043: Retall en forma de cubeta. Farcit per la U.E. 4042 i talla la U.E. 4012.

U.E. 4044: Paviment irregular de rajols de 14x30x3 cms. Cobreix la U.E. 4045; cobert per la U.E. 4036; tallat per la U.E. 4046 i s'adosa a la U.E. 4033.

U.E. 4045: Estrat argilós de color gris amb nòduls de calç i material ceràmic modern. La potència estratigràfica és variable, entre els 50 cms i els 10 cms. Igual que els estrats 4019, 4031 i 4038 sembla una aportació de terres per anivellar el terreny abans de construir els murs 4025, 4028 i 4033. Cobert per la U.E. 4044; tallat per la U.E. 4047; cobreix les U.E. 4042 i 4012 i s'adosa a la U.E. 4033.

U.E. 4046: Farciment de rajols i pedres que podrien correspondre a una claveguera enderrocada en el moment de fer el paviment de llambordins del carrer. Cobert per la U.E. 4036 i farceix la U.E. 4047.

U.E. 4047: Retall. Farcit per la U.E. 4046 i talla les U.E. 4044, 4045 i 4012.

U.E. 4048: Fonamentació d'un mur modern (de 80 cms d'ample i 2 m d'alçada) fet amb grans pedres lligades amb morter de calç blanc. La direcció d'aquest mur és d'est a oest i va a parar a un mur que circula paral·lel a la rasa de sud a nord i que es pot observar en la secció est de la rasa, U.E. 4025. Igual a les U.E. 4025 i 4033. Cobert per la U.E. 4036; talla la U.E. 4012 ; se li adosa la U.E. 4049 i tallat per la U.E. 4056.

U.E. 4049: Estrat argilós de color gris amb nòduls de calç i material ceràmic modern. La potència estratigràfica és d'1 metre. Igual que els estrats 4019, 4031, 4038, 4045 i 4052 sembla una aportació de terres per anivellar el terreny abans de construir els murs 4025, 4033 i 4048. Tallat per la U.E. 4056; cobreix les U.E. 4051, 4050 i 4012 i s'adosa a la U.E. 4048.

U.E. 4050: Mur de pedra mitjenca amb direcció est oest, lligat amb morter de color marró on tenim més presència de sorra i terra que de calç. La direcció del mur és d'est a oest i té 60 cms de gruix. Cobert per les U.E. 4049 i 4052; farceix la U.E. 4059 i se li adosa la U.E. 4054.

U.E. 4051: Estrat argilós i humit de color vermellós, sembla reomplir la rasa de fonamentació del mur 4050. Farceix la U.E. 4059; cobert per la U.E. 4049 i tallat per la U.E. 4060.

U.E. 4052: Estrat argilós de color gris amb nòduls de calç i material ceràmic modern. La potència estratigràfica és d'1 metre. Igual que els estrats 4019, 4031, 4038, 4045 i 4049 sembla una aportació de terres per anivellar el terreny abans de construir els murs 4025, 4048 i 4061. Tallat per la U.E. 4056; cobreix les U.E. 4050, 4053, 4055, 4260 i 4263 i s'adosa a la U.E. 4061.

U.E. 4053: Estrat sorrenc de color verdós, sembla un nivell d'amortització del paviment 4054. Cobert per la U.E. 4052 i cobreix les U.E. 4054 i 4055.

U.E. 4054: Paviment de terra piconada de color vermell. Sembla ser un nivell d'ús relacionat amb el mur 4050, ja que per sota d'aquest, el mur 4050 té la fonamentació i per sobre veiem carreus ben tallats. Cobert per la U.E. 4053; s'adosa a la U.E. 4050 i cobreix la U.E. 4055.

U.E. 4055: Estrat argilós i compacte de color gris amb força material constructiu i arqueològic. Sembla farcir un retall medieval. Cobert per les U.E. 4052, 4053, 4054; farceix la U.E. 4060 i tallat per la U.E. 4262.

U.E. 4056: Claveguera moderna que fins feia poc estava en ús. Cobert per la U.E. 4017 i talla les U.E. 4049, 4052, 4061, 4264 i 4062.

U.E. 4059: Rasa de fonamentació del mur 4050. Farcit per les U.E. 4050 i 4051 i talla la U.E. 4012.

U.E. 4060: Rasa en forma de dipòsit farcit per la U.E. 4055. Farcit per la U.E. 4055 i talla les U.E. 4051 i 4012.

U.E. 4260: Estrat argilós i humit de color gris amb material del segle XVIII. Cobert per la U.E. 4052; cobreix la U.E. 4261; tallat per la U.E. 4263 i farceix la U.E. 4262.

U.E. 4261: Estrat argilós de color gris amb molts carbons i material ceràmic. Juntament amb l'estrat 4260 són el farciment d'una fosa. Cobert per la U.E. 4260; farceix la U.E. 4262 i tallat per la U.E. 4263.

U.E. 4262: Fosa de funció indeterminada. Farcit per les U.E. 4260 i 4261 i talla les U.E. 4055 i 4012.

U.E. 4263: Mur de grans pedres, algunes d'elles tallades en alguna cara, lligades amb morter de color marró que presenta més terra i sorres que calç. Cobert per la U.E. 4052; tallat per la U.E. 4061 i talla les U.E. 4260, 4261, 4012 i 4014.

U.E. 4264: Mur de pedres mitjenes, algunes d'elles tallades en alguna cara, lligades amb morter de color marró que presenta més terra i sorres que calç. Tallat per les U.E. 4056, 4061 i 4062 i talla la U.E. 4012.

U.E. 4061: Fonamentació d'un mur modern (de 80 cms d'ample i 2 m d'alçada) fet amb grans pedres lligades amb morter de calç blanc. La direcció d'aquest mur és d'est a oest i va a parar a un mur que circula paral·lel a la rasa de sud a nord i que es pot observar en la secció est de la rasa, U.E. 4025. Igual a les U.E. 4025 i 4048. Talla les U.E. 4263, 4264, 4012 i 4014; se li adosa la U.E. 4052 i tallat per la U.E. 4056.

U.E. 4062: Fonamentació d'un mur modern (de 80 cms d'ample i 2 m d'alçada) fet amb grans pedres lligades amb morter de calç blanc. La direcció d'aquest mur és d'est a oest i va a parar a un mur que circula paral·lel a la rasa de sud a nord i que es pot observar en la secció est de la rasa, U.E. 4025. Igual a les U.E. 4025 i 4061. Talla les U.E. 4264 i 4012 i tallat per la U.E. 4056.

RASA DE LA E.T. DE F.E.C.S.A.

Després del seguiment arqueològic dels sondejos realitzats en el solar vàrem fer un seguiment d'urgència en una gran rasa 13x9x5,20 metres que havia de servir com a estació transformadora de F.E.C.S.A. Per accedir a aquesta gran rasa s'havia practicat una rampa a la secció nord i en la mateixa secció s'havia trobat un gran retall farcit amb molt de material arqueològic. Aquesta gran retall, un cop netejada la secció, sembla correspondre a un soterrani tallat en el terreny natural o a una fosa per extreure argiles, ja que hem trobat un seguit d'esglaons a l'esquerra del retall.

En aquesta rasa s'han individualitzat un seguit d'estrats:

U.E. 4001: Nivell de 40 cms de color gris de textura sorrenca amb material modern i fragments de plàstics i teles. Cobreix la U.E. 1012.

U.E. 4239: Estrat argilós dur de color marró clar amb carbons i nòduls de calç. Cobert per la U.E. 4001; cobreix la U.E.4286.

U.E.4286: Estrat de reompliment amb material del segle XVII-XVIII. Es tracta de diversos nivells de terra molt heterogènies, unes argiloses i de color gris i altres més sorrenques i de color marró clar. A la part més baixa el reompliment és de graves amb fragments de morters i carbons. Cobert per la U.E. 4239 i farceix la U.E. 4287.

U.E.4287: Retall en el terreny natural de 2,05 metres de profunditat i una amplada que varia entre els 1,80 metres i els 1,55 metres. A l'esquerra del retall quadrangular hi trobem uns esglaons irregulars d'entre 17 i 25 cms d'alt per 70 cms d'ample i 28 cms de profunditat. Farcit per la U.E. 4286 i talla les U.E. 4012 i 4014.

U.E. 1012: Nivell d'argiles de color vermellós compactades, sense material associat, sembla el terreny natural. Té un gruix de 2,70 m. Cobert per la U.E. 4239; cobreix les U.E. 1014 i tallat per la U.E. 4287.

U.E. 1014: Estrat molt semblant a la U.E. 1012 però presenta més graves i sorres de color verdós. Cobert per la U.E. 1012 i tallat per la U.E. 4287.

6. CONCLUSIONS.

A tall de conclusió direm que és només en el sector 4 del solar, i només al nord d'aquest sector, on apareixen estrats d'època romana. La resta del sector 4 sembla que es comença a poblar, o com a mínim a tenir una presència humana, a partir del segle XV, ja que apareixen pous i retalls reomplerts en aquesta època. Poc després, entre els segles XVI i XVII, es començaria a edificar i urbanitzar el sector nord del solar. Només al sud del solar apareixen restes del bronze inicial, restes que es podrien correspondre amb les aparegudes al voltant d'aquest jaciment.

La realització d'aquestes rases ha permès constatar l'existència de restes antròpiques disperses tant en el sector 3 com en el sector 1 (Rasa 10 i sobre tot a la Rasa 1), bàsicament ceràmiques del bronze inicial molt rodades, al nivell geològic d'argiles marrons (50-60 cm de potència i localitzat entre els 320 i 400 cm de fondària). No s'ha documentat cap estructura antròpica *in situ* que tingués relació amb aquestes restes.

Aquest nivell es correspondria amb el de llims i argiles (60 cm de potència) amb restes arqueològiques molt quantioses, citat per Granados al descriure les troballes documentades al jaciment de la Caserna de Sant Pau (*Granados et alii, 1993*). L'evolució del relleu, que presenta una forta inclinació nord/sud/sud-est (*Laorden et alii, 1993*), permet suposar que hi ha hagut una sedimentació a partir del cim d'aquest paleorrelleu (que seria on es situa el jaciment de la Caserna de Sant Pau) fins el lloc on s'han realitzat els sondeigs. Això explicaria en part el fort rodament del material arqueològic, tenint en compte que també pot estar afectat per processos post-deposicionals que l'afectin *in situ*.

En quant a les restes d'època romana observades en el moment de realitzar les rases, aquestes es concentren al nord del sector 4, a les rases 24, 25, 26, 27, 30 i 31. Es tracta en tots els casos d'un nivell d'uns 50 cms molt similar a les argiles quaternàries que conformen el terreny natural, però amb un material ceràmic molt rodat (T.S. Sudgàl·lica, ceràmica comú romana i àmfora). Sembla que aquest estrat funcionaria com un sòl. No s'ha localitzat cap estructura antròpica, excepte un possible fons de sitja a la rasa 26, però l'acció de la màquina retroexcavadora va fer desaparèixer les restes arqueològiques, de les que només es pogueren rescatar alguns fragments d'àmfora.

Les restes medievals són més quantioses, tant en nombre de material ceràmic aparegut, com en restes d'estructures, constatant-se que el Raval, ja des d'època baix medieval, estava poblat, o com a mínim s'hi efectuava algun tipus d'activitat humana.

En aquest cas el que hem pogut contrastar amb les fonts històriques és que, gairebé tota la zona havien de ser camps d'horta, les anomenades hortes de Sant Pau. El pou localitzat a la rasa 3, U.E. 1021, amortitzat entre els segles XV i XVI, tres retalls en el terreny natural amortitzats amb material del segle XV a les rases 31 (U.E. 4275), 33 (U.E. 4282) i la rasa del col·lector (U.E. 4055). A més cal comptar amb el pilar d'una edificació (rasa 24-25 U.E. 4219), de la que no tenim més documentació, i el seu primer nivell d'ús datats entre el segle XIV i XV. Aquesta estructura es conservaria, en diferents nivells d'ús durant alguns segles (del segle XV al XVII), fins que s'amortitza en el segle XVIII.

Tot i que sembla que aquest sector de la ciutat medieval de Barcelona només té una funció agrícola fins al segle XVIII, hem pogut localitzar una gran rasa amb material de rebuig de vidre datable en el segle XVI (rasa 22 U.E. 4212) que podria correspondre a l'abocador d'un forn.

A més, s'han localitzat altres retalls amortitzats amb material dels segles XVI i XVII, rasa 29 U.E. 4254 i rasa del col·lector U.E. 4022, 4029, 4034 i 4042, i els ja anomenats nivells d'ús de l'estructura apareguda a la rasa 24-25 U.E. 4223. També cal destacar un mur a la rasa 31 U.E. 4274.

Totes aquestes dades ens fan pensar que la funció agrícola d'aquest sector del Raval continua sent la predominant, exceptuant la part nord del sector 4 a tocar del carrer Hospital, on ja hi ha una urbanització incipient i reduïda.

No és fins al segle XVIII, degut al ràpid creixement demogràfic i econòmic de la ciutat, que es comencen a edificar més vivendes. En el cas que ens ocupa, podem dir que el sector a tocar del carrer Hospital s'urbanitza, pràcticament, entre els segles XVII i XVIII, deixant tota la resta, encara, com a terrenys d'horta (hem localitzat un nou pou a la rasa 8 amortitzat amb material del segle XVIII). Totes les restes de murs localitzats dins les rases arqueològiques prenen la direcció dels actuals carrers, que comencen a intuir-se a partir del segle XVII-XVIII. A la rasa 22 paregueren dos murs: U.E. 4214 i 4215; a la rasa 27 un mur: U.E. 4299; a la rasa 28 un mur: U.E. 4238; a la rasa 29 dos murs: U.E. 4246 i 4251; a la rasa 30 un mur: U.E. 4265; a la rasa 31 un mur: U.E. 4274; a la rasa 33 un mur: U.E. 4283; a la rasa del col·lector tres murs: U.E. 4055, 4263 i 4264; i, a la rasada l'E.T. de F.E.C.S.A. un retall en forma de soterrani: U.E. 4287, que sens dubte ha d'estar relacionat amb algun tipus d'habitatge.

A finals del segle XVIII i principis del segle XIX es realitzarà l'actual urbanització del Raval, poc a poc anirà prenent el seu actual aspecte. Arqueològicament s'han pogut constatar aquests petits canvis dins l'estructura dels carrers i finques, gràcies al seguiment de la rasa del col·lector que passa pel bell mig del carrer. Durant aquest seguiment es varen poder observar com uns murs datats entre finals del segle XVIII i principis del segle XIX creuaven en perpendicular aquest carrer, per tant no és fins a mitjans del segle XIX que s'obre definitivament el carrer Sant Jeroni cap el carrer Hospital, dada que històricament ja era coneguda (Caballé, F. i González, R. 1998, pp 11-12).

10. BIBLIOGRAFIA.

AAVV. 1984. "El poblamiento de la zona sur de la Laietana litotal en época ibérica y romana" a *Arqueologia Espacial*. Teruel. Tom. 2.

AAVV. 1993: "Intervencions a Barcino (1982-1989)" a *Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya. Època romana, Antiguitat tardana. Campanyes 1982-1989*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.

AAVV. 1993. *Montjuïc: poblats, pedreres i forns*. Servei d'Arqueologia de la Ciutat. Barcelona.

ALMAGRO, M.; PALOL P. De., 1962: "Los restos arqueológicos paleocristianos y altomedievales de Ampurias", *Revista de Gerona* (Girona), núm. 20.

ANFRUNS, J.; MAJÓ, T.; OMS, J.L., (1993), "Les restes humanes neolítiques de la caserna de Sant Pau, Annex 2 de La intervenció arqueològica a Sant Pau del Camp: un nou jaciment prehistòric al pla de Barcelona", a *Tribuna d'Arqueologia 1991-1992*, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, pàg. 36-38, Barcelona.

ARTIGUES, Pere Lluís; Mònica BLASCO; Eduard RIU; Maria SARDÀ., 1996: "La fortalesa romana, la basílica i el monestir de Sant Cugat del Vallès o d'Octavià (Catalunya). Les excavacions 1993-1995" Congrés d'homenatge a Dr Pere de Palol. *Annals XXXVII*. Institut d'Estudis Gironins. Girona.

ARTIGUES, Pere Lluís; Mònica BLASCO; Eduard RIU; Maria SARDÀ., 1997: "Les excavacions arqueològiques al monestir de Sant Cugat del Vallès o d'Octavià (1993-1994). La fortalesa romana, la basílica i la implantació del monestir" *Revista Gausac*, núm. 10 Juny de 1997.

ARTIGUES I CONESA, Pere Lluís., 1998: *Memòria de la intervenció arqueològica al solar comprés entre els carrers de Sant Pau, Reina Amàlia, Hort de la Bomba i de les carretes al Raval (Barcelona, Barcelonès)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Informe inèdit.

BARRAL I ALTET, Xavier., 1992: "Arquitectura, Art i Cultura" a *Història de Barcelona. La formació de la Barcelona medieval*. Vol 2. Dirigida per Jaume Sobresqués i Callicó. Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

BLANCH, Rosa maria, et alii. 1994 "La pedrera romana de Montjuïc" a *III Congrés d'Història de Barcelona. 1993*. Ajuntament de Barcelona.

BLASCO I ARASANZ, Mònica; Maite MIRÓ ALAIX., 1987: "Restes d'una vil·la romana a Can Cortada" rev. *Hortavui* núm. 41.

BLASCO I ARASANZ, Mònica, Maite MIRÓ ALAIX., 1988: "Un vestigi romà al barri d'Horta" a rev. *Hortavui* núm. 43.

CABALLÉ, Francesc i GONZÁLEZ, Reinald; 1998: "Recerca Històrico-Arquitectònica de l'illa d'edificis delimitada pels carrers de Sant Martí, Cadena, Sant Antoni de Pàdua i Sant Jeroni de Barcelona". Barcelona.

DURAN I SANPERE, Agustí., 1975: "L'art romànic" a *Història de Barcelona de la prehistòria al segle XVI*. Ed. Aedos. Barcelona.

GARCIA I BIOSCA, Joan Eusebi; Josep Mª NACIAS I SOLÉ; Teresa REYES I BELLMUNT. 1994. "Intervencions arqueològiques a l'àrea del Monestir de Pedralbes" a *III Congrés d'Història de Barcelona. 1993*. Ajuntament de Barcelona.

GRANADOS, Oriol. 1982. "El pla de Barcelona i la seva Història" a *Actes del I Congrés d'Història del Pla de Barcelona*. Institut Municipal d'Història. Barcelona.

GRANADOS , Oriol., 1991: "Estructura urbana de la ciutat romana" a *Història de Barcelona*. Vol 1. Dirigida per Jaume Sobresqués i Callicó. Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

GRANADOS, O; T. TRAVESSET 1979. "Necrópolis de una villa romana descubierta en la Travesera de les Corts, Barcelona." a *XV Congreso Nacional de Arqueologia*. Zaragoza.

BACARIA, A.; PAGÈS, E.; PUIG, F., (1991), "Excavacions arqueològiques a l'entorn del Monestir de Sant Pau del Cam", a *Tribuna d'Arqueologia 1989-1990*, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, pàg. 149-152, Barcelona.

GRANADOS, O.; PUIG, F.; FARRÈ, R., (1993), "La intervenció arqueològica a Sant Pau del Camp: un nou jaciment prehistòric al pla de Barcelona", a *Tribuna d'Arqueologia 1991-1992*, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, pàg. 27-32, Barcelona.

LAORDEN, V. de; PRADA, J.L.; MONSEÑE, F.J.M.; SERRA, J., (1993), "L'estudi geològic del solar de la caserna de Sant Pau, Annex 1 de La intervenció arqueològica a Sant Pau del Camp: un nou jaciment prehistòric al pla de Barcelona", a *Tribuna d'Arqueologia 1991-1992*, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, pàg. 33-35, Barcelona.

7. PLANIMETRIA.

- Plànol de situació dels carrers Hospital, Sant Jeroni, Sant Antoni de Pàdua i de la Cadena.

- Plànol general on s'observa en sombrejat les illes de cases afectades per l'obres anomenades **Pla Central del Raval**.

- Plànol general on es poden observar la situació de les diverses rases arqueològiques i seguiment de rases. En els dos plànols que s'adjunten estan assenyalades totes les rases practicades en el solar (amb l'abreviatura R.1, R.2, R.3, etc..., a més també està marcat la part de la rasa del col-lector que es va poder seguir). Les rases que van tenir un resultat positiu estan marcades en negre i les que van tenir un resultat negatiu en blanc. Com es pot apreciar la zona al nord del solar és la més important, en quan a nombre de troballes, la potència de les quals abarca des dels 50 cm, respecte el nivell del sòl actual, fins, en alguns casos, els 2 m de profunditat. És aconsellable, doncs, tenir molt compte que si es fa algun tipus de rebaix, aquests estrats arqueològics, tant romans com medievals, poden quedar afectats.

8. INVENTARI I DIBUIX DEL MATERIAL ARQUEOLÒGIC.

9. INVENTARI FOTOGRÀFIC.

LÀMINA I.

1- Núm. inventari 104/99-4042-1. Vora de plat en blau gòtic i decorat amb el motiu de la "halef".

LÀMINA II.

1- Núm. inventari 104/99-4045-1. Vora de plat en reflexos metàl·lics catalans decorat amb el pinzell tres pintes.

LÀMINA III.

1- Núm. inventari 104/99-4045-2. Vora de plat en blau català decorat amb tres curtes línies paral·leles.

LÀMINA IV.

1- Núm. inventari 104/99-4045-3. Vora de plat en blau català decorat amb tres curtes línies paral·leles.

LÀMINA V.

- 1- Núm. inventari 104/99-4045-4. Fragment informe d'olla en ceràmica popular vidrada a l'interior i una inscripció a la cara externa "...CLA(?)...".
- 2- Núm. inventari 104/99-4216-1. Fragment de base de plat en verd i manganès.

LÀMINA VI.

- 1- Núm. inventari 104/99-4275-1. Fragment de pom de canelobre en verd i manganès.
- 2- Núm. inventari 104/99-4055-1. Fragment de vora d'escudella en verd i blanc.
- 3- Núm. inventari 104/99-4286-1. Tapadora en ceràmica popular vidrada.

LÀMINA VII.

- 1- Núm. inventari 104/99-4055-2. Fragment de vora d'escudella en blanc.
- 2- Núm. inventari 104/99-4286-1. Fragment de base d'escudella en monòcrom manganès.

LÀMINA VIII.

1- Núm. inventari 104/99-4212-1. Fragment de vora d'escudella en blau valencià.

LÀMINA IX.

1- Núm. inventari 104/99-4212-2. Perfil de plat en blau valencià.

LÀMINA X.

1- Núm. inventari 104/99-4212-3. Fragment de vora d'escudella en blau valencià amb decoració d'ocell.

LÀMINA XI.

1- Núm. inventari 104/99-4212-4. Perfil d'escudella en blau gòtic.

LÀMINA XII.

1- Núm. inventari 104/99-4212-5. Perfil d'escudella en blau gòtic.

LÀMINA XIII.

- 1- Núm. inventari 104/99-4221-1. Fragment de base d'escudella en blau gòtic.
- 2- Núm. inventari 104/99-4221-2. Fragment de tapadora en ceràmica popular vidrada.

LÀMINA XIV.

1-Núm. inventari 104/99-4254-1. Perfil de plat en monòcrom manganès.

2-Núm. inventari 104/99-4254-2. Fragment de base d'escudella en monòcrom manganès amb decoració heràldica.

LÀMINA XV.

1- Núm. inventari 104/99-4254-3. Base d'escudella en blau valencià.

LÀMINA XVI.

- 1- Núm. inventari 104/99-4254-4. Fragment de vora en reflexos metàlics valencians.
- 2- Núm. inventari 104/99-4254-6. Fragment de base d'escudella en blau valencià.

LÀMINA XVII.

1- Núm. inventari 104/99-4254-7. Fragment de base de plat tallador en blau gòtic.

LÀMINA XIX.

1- Núm. inventari 104/99-4031-1. Perfil d'escudella en blau català.

LÀMINA XX.

- 1- Núm. inventari 104/99-4256-1. Fragment de vora de morter en ceràmica popular vidrada.
- 2- Núm. inventari 104/99-4286-2. Perfil de plat d'ala en ceràmica popular vidrada.

LÀMINA XVIII.

- 1- Núm. inventari 104/99-4254-5. Fragment d'arrancament de nança de gerreta en blau valencià.
- 2- Núm. inventari 104/99-4254-8. Vora de poal en ceràmica popular vidrada.

RASA DELS ABOCADORS DE BROSSA

RASA E.T. F.E.C.S.A.

**MEMÒRIA DE LES RASES ARQUEOLÒGIQUES
REALITZADES A LA ZONA ANOMENADA PLA
CENTRAL DEL RAVAL - 2a FASE (BARCELONA)
DEL 8 D'OCTUBRE AL 23 DE NOVEMBRE I EL 21
DE DESEMBRE DE 1999.**

Francesc Xavier Florensa i Puchol

Desembre de 2001

- Pànol de situació dels carrers Hospital, Sant Jeroni, Sant Antoni de Pàdua i de la Cadena.